

2 of 104 DOCUMENTS

DAGBLAD VAN HET NOORDEN

Dagblad van het Noorden

9 juni 2012 zaterdag

Editie Zuidoost-Drenthe

Meest gevreesde nazi van Nederland

BYLINE: Door Mannus van der Laan

SECTION: Onbekend; Blz. 36

LENGTH: 1922 woorden

Als voorman van de Nederlandse SS was **Henk Feldmeijer** medeverantwoordelijk voor tientallen moorden. Hoe kon het zo ver komen met de gesjeesde wis-en natuurkundestudent uit Assen? Bas Kromhout schreef een lijvige biografie over deze ultraradicalen NSB'er.

Eind 1944 is de oorlog zo goed als beslist. De geallieerden hebben Italië, Frankrijk en België al in handen. Vanuit het oosten heeft het Rode Leger de Wehrmacht ver teruggedrongen op eigen gebied. Veel NSB'ers slaan uit lijfsbehoud op de vlucht. Zo niet **Henk Feldmeijer**. Terwijl het zuiden van het land al bevrijd is, stelt hij nog snel een bataljon samen. In de Betuwe wil hij de opmars van de geallieerden tot staan brengen. "Het was bij **Feldmeijer** alles of niets. Hij vond dat hij tot zijn laatste snik moest vechten", zegt Bas Kromhout.

De rol van **Feldmeijer** in de NSB (Nationaal-Socialistische Beweging) in Nederland is tot nu toe altijd wat onderbelicht gebleven. Alle aandacht ging uit naar leider Anton Mussert en diens rivaal Meinoud Rost van Tonningen. Ook verschenen er biografieën over radiopropagandist Max Blokzijl en plaatsvervangend leider Cornelis van Geelkerken. **Feldmeijer** werd daarin wel ten tonele gevoerd, maar nooit ten voeten uit. In zijn promotieonderzoek, dat hij

verrichte aan het Biografie Instituut aan de RuG onder begeleiding van Hans Renders, toont Kromhout aan dat hij veel meer macht had dan menigeen tot nu toe dacht. In De voorman beschouwt hij hem na Mussert als de belangrijkste NSB'er en een van de meest radicale nazis van Nederland.

Kromhout kreeg **Feldmeijer** in het vizier via zijn zoon Ekke, toen hij tien jaar geleden bezig was met Fout geboren, een boek over kinderen van foute ouders. Ekke **Feldmeijer** leidde na de oorlog volgens Kromhout een nogal avontuurlijk, 'rommelig' hippieleven. In Tilburg maakte hij naam als actievoerder en muzikant in de plaatselijke jazzscene. Een kleurrijk persoon over wie na zijn dood in 2004 zelfs een in memoriam verscheen in het Brabants Dagblad. Zelf vertelde Ekke aan Kromhout dat hij nooit last had gehad van het naziverleden van zijn vader. "Maar als buitenstaander kon je niet anders concluderen dan dat hij zijn levenlang voor hem op de vlucht is geweest", zegt Kromhout op het kantoor van het Historisch Nieuwsblad in Diemen, waar hij werkt als redacteur.

Ook in ander opzicht is Ekke van onschatbare waarde geweest voor het promotieonderzoek van Kromhout. Zoals veel ouders hield **Feldmeijer** een groeiboek bij van zijn enige kind, dat hij kreeg met zijn vrouw Ybel Sikkes uit Sneek. Dat boek - door **Feldmeijer** bijgehouden van 1938 tot 1944 - was niet meer in bezit van Ekke, maar bleek nog wel te bestaan. Tijdens zijn studie werd het honderd pagina's tellende geschrift toevallig op Marktplaats aangeboden. Kromhout kon een kopie bemachtigen. Hij omschrijft de vondst als een 'grote sensatie'.

Het groeiboek bevat triviale feitjes als Ekke's eerste tandjes en de cadeautjes die hij kreeg van opa en oma uit

Haren. Kromhout: "Maar het is ook een politiek boek, waarin **Feldmeijer** het nationaal-socialisme uitvent als een wijze les voor zijn zoon. Het is een curieus document, omdat hij de politiek zo diep liet doordringen in zijn privéleven. **Feldmeijer** was 24 uur per dag nationaal-socialist."

De hamvraag is: hoe wordt iemand in het burgerlijke Nederland nationaal-socialist? Waarom omarmde **Feldmeijer** zo fervent het nazistische gedachtegoed, terwijl zijn meeste generatiegenoten dat verafschuwden? Het komt volgens Kromhout door een samenspel van factoren.

Allereerst had het te maken met zijn afkomst. Van vaderskant kwam de in 1910 in Assen geboren **Feldmeijer** uit een soldatengeslacht. Van oorsprong was het zelfs afkomstig uit Duitsland - in het oorlogsjaar 1915 werd de familienaam veelzeggend genoeg terugveranderd van Veldmeijer naar het meer Duits klinkende **Feldmeijer**. Discipline, ijver en vaderlandsliefde stonden thuis hoog in het vaandel. Door de economische crisis van de jaren dertig was er veel maatschappelijke onrust. Het onkerkelijke gezin, dat tot de lage middenklasse behoorde, voelde zich ingeklemd tussen activistische communisten en socialisten aan de linkerkant, en de in hun ogen lakse liberale elite ter rechterzijde. Zelf waren ze politiek dakloos.

Persoonlijk speelt mee dat **Feldmeijer** een zeer talentvol kind was, dat uitblonk op school en in sport. Hij werd door zijn ouders bewonderd en had een hoog zelfbeeld. Als een van de weinigen uit zijn klasse kreeg hij een beurs om te studeren aan de universiteit. In 1928 schreef hij zich als 17-jarige in voor wis-en natuurkunde. Juist vanwege zijn lage afkomst vond hij moeilijk aansluiting bij zijn jaargenoten. Vlak voor het kandidaatsexamen hield hij het voor gezien.

Tussendoor was hij ook nog een jaar in dienst geweest. Daar is de vonk overgeslagen. Kromhout: "**Feldmeijer** zocht een doel in zijn leven. Hij had een romantische inborst en wilde graag een heroïsche rol spelen. Toen hij nog op de universiteit zat, toonde hij al belangstelling voor het spiritisme, dat ver verwijderd is van een exacte studie. En dan - eigenlijk bij toeval - ontmoette hij een legerofficier die hem inwijdt in de beginselen van het nationaal-socialisme. Daar bleek hij zeer ontvankelijk voor. Hij schreef: 'Dát had mijn hele hart.'"

Feldmeijer was er vroeg bij. Hij had 'stamboeknummer'

479. De NSB was pas een jaar eerder opgericht door Mussert en Van Geelkerken. Die eerste jaren groeide de beweging snel. In 1935 had de NSB al 47.000 leden. Grootste succes boekte de partij dat jaar bij de verkiezingen voor de Provinciale Staten, met landelijk 7,9 procent van de stemmen.

Feldmeijer was van meet af aan een fanatiek lid. Een hoge partijfunctionaris omschreef hem als iemand die zich 'in het nationaal-socialisme had vastgebeten'. Hij ontwikkelde zich tot een talentvol spreker. Eerst in achterafzaaltjes in Stadskanaal, Assen, Zoutkamp en Leeuwarden. Later beklom hij ook in andere delen van het land het spreekgestoelte om de menigte op te hitsen. In 1934 bracht hij voor het eerst een bezoek aan Duitsland, wat zijn geloof in het nationaal-socialisme verder aanwakkerde. Geleidelijk aan wist hij op te klimmen in de pikorde van de NSB.

De student-agitator was ook zijdelings betrokken bij een mislukte coupepoging binnen de partij tegen Mussert. Hij werd op het matje geroepen op het hoofdkwartier van de NSB in Utrecht. Hij moest Mussert excuses aanbieden en trouw beloven. Een vernederende ervaring, maar ongewild had hij daarmee wel zijn naam gevestigd. Vanaf dat moment begon zijn 'opmars door de partij-institutenies'. Ondertussen werd hij steeds radicaler. Tijdens een toespraak in 1939 schandvlekte hij de joden als een 'veelkoppig monster' en een 'parasiterende schimmel'.

Dat bleef niet onopgemerkt bij de regering. Vlak voor de Duitse invasie in mei 1940 werd hij daarom in Zuid-Holland geïnterneerd en bij de inval meegevoerd naar Calais. Toen hij terugkwam ontving de Duitse bezetter hem met open armen. Rijkskanselier Arthur Seyss-Inquart bood hem meteen aan de Nederlandse tak van de Schutzstaffel (SS) op te richten, die organisatorisch een onderdeel van de NSB moest worden.

De SS kwam voort uit de lijfwacht van Hitler. Onder leiding van Himmler groeide dit elitekorps van de nazi's in de jaren dertig uit tot een paramilitaire organisatie, die Joden en andere minderheden terroriseerde en in concentratiekampen uitroeide. De Waffen-SS streed mee aan het front.

In Nederland had de SS tot taak eerst de NSB en daarna het land te nazificeren. Voor de militaire scholing van de SS'ers trok **Feldmeijer** de Drentse journalist en voormalig legerofficier Johan Meijer aan. Als sportleider

liet hij **Henk** van Groningen à Stuling uit de stad overkomen. Ook zijn twee Groningse jeugdvrienden Jan Wolfram en Jan Jansonius kregen belangrijke posten.

Maar de Nederlandse SS werd niet de geoliede terreurorganisatie die **Feldmeijer** ervan had verwacht. Het bleef met niet meer dan ongeveer 4000 leden bescheiden van omvang. De SS'ers moesten meedoen met het Duitse leger. De echt nationaal-socialist moest 'de vuurdoop van het front ondergaan', schrijft Kromhout.

Feldmeijer kon niet achterblijven. Als Untersturmführer ging hij met de Waffen-SS op veldtocht naar de Balkan en later naar Rusland. In eigen land, waar ze belast waren met het opsporen van ondergedoken joden, waren de zwarthemden de gebeten hond.

Zelfs Mussert moest er weinig van hebben, want het was een partij binnen zijn eigen partij. De conflictueuze relatie tussen Mussert en **Feldmeijer**, tussen de NSB en de SS, loopt als een rode draad door het zeer lezenswaardige boek van Kromhout.

Feldmeijer had hem weliswaar trouw beloofd, maar was veel radicaler dan Mussert.

De NSB-leider was gehecht aan de Nederlandse soevereiniteit. Hij voorzag na de overwinning van Duitsland de oprichting van een Germaanse statenbond, waarvan Nederland het liefst samen met Vlaanderen als 'Dietsland' deel zou uitmaken. **Feldmeijer** wilde dat Nederland zijn onafhankelijkheid opgaf en zou opgaan in het GrootGermaanse Rijk. Het verschil tussen beide zienswijzen kwam illustratief tot uiting in de groeten: NSB'ers zeiden 'Hou Zee', SS'ers 'Sieg Heil' of 'Heil Hitler'.

Uiteindelijk bleef **Feldmeijer** in zijn conflicten met Mussert en Rost van Tonningen overeind dankzij invloedrijke nazi-Duiters als Himmler en diens rabiate vertegenwoordiger in Nederland Hanns Albin Rauter. Het was in intieme kring bekend dat **Feldmeijer**, die van anderen kadaverdiscipline eiste, het zelf niet zo nauw nam met de regels. Hij dronk veel, ging vreemd met andere vrouwen en stak in beslaggenomen geld en goederen in eigen zak. Hij leefde er goed van in zijn Wassenaarse woning. Maar de Duitse nazi's hielden hem de hand boven het hoofd.

Hoe gewelddadig **Feldmeijer** was bleek in 1943, toen de strijd tussen het ondergrondse verzet en de Duitse

bezetter grimmiger werd. Na drie aanslagen in Zuid-Oost Drenthe op SS'ers, besloot Rauter dat hun dood gewroken moest worden met vergeldingsaanslagen. Onder de codenaam Aktion Silbertanne brachten de moordcommando's, die onder leiding stonden van **Feldmeijer**, 45 burgers om het leven.

Feldmeijer ging onverdroten voort. Voordat hij zijn eigen bataljon oprichtte, volgde hij in januari 1945 in Berlijn nog een verkorte officiersopleiding. Het Bataillon-**Feldmeijer** was gelegerd in Ruinen en telde 140 soldaten. Daags voor vertrek bracht hij Ybel en Ekke uit een vluchtelingenkamp voor NSB'ers op de Lüneburgerheide nog naar de Emmastraat in Groningen, waar hij een woning had gevorderd.

Met Jansonius reed hij vervolgens naar het Zuiden. Vlak voorbij Raalte werd de auto van **Feldmeijer** bij een luchtoffensief van de geallieerden beschoten. De SS'er overleed. Kromhout: "Het was een onverhoedse dood, maar wel een soldatendood. Hij stief niet in het heetst van de strijd oog in oog met de vijand, maar zelf had hij het wel eervol gevonden."

Uiteindelijk kreeg hij ook nog een heroïsche staatsbegrafenis in nazi-stijl, in Paleis het Loo bij Apeldoorn. De voltallige top van de NSB was erbij aanwezig, inclusief leider Mussert en Rost van Tonningen. Nadien werden de stoffelijke resten verplaatst naar Esserveld in Haren.

Kromhout: "**Feldmeijer** was in tegenstelling tot veel andere NSB'er geen opportunist, maar een idealist. Hij geloofde oprecht in het nationaalsocialisme en aanbad Hitler als een messias. Tegelijk had hij geen enkel mededogen en respect voor het individuele leven. Daarmee is hij een van de grootste slagers van de bezettingstijd."

Boek

'De voorman - **Henk Feldmeijer** en de Nederlandse SS' van Bas Kromhout is uitgegeven door Atlas Contact. Prijs: 39,95 euro (584 blz.)

LOAD-DATE: June 8, 2012

LANGUAGE: DUTCH; NEDERLANDS

GRAPHIC: – Bas Kromhout. Foto: Jean-Pierre Jans

PUBLICATION-TYPE: Krant

JOURNAL-CODE: DVHN

Copyright 2012 Noordelijke Dagblad Combinatie / Dagblad van het Noorden
All Rights Reserved